

Mimořádné vydání k 70. výročí osvobození Československa a obce Česká Metuje

V příštích dnech uplyne sedmdesát let od ukončení 2. světové války, zatím největšího a nejstrašnějšího válečného konfliktu ze všech, které lidstvo poznalo. Zahynulo v něm více než 50 miliónů lidí, škody na majetku představovaly závratné částky, škody na kulturním dědictví byly nevyčíslitelné, zločiny proti lidskosti zrádné...

Naše republika si bude opět připomínat hrdinství vojáků všech armád, které nás osvobodily, a také civilisty, kteří přinesli velké oběti, zúčastnili se bojů na všech frontách i v období Pražského povstání.

Je dobré připomínat mladším generacím, jaký dopad měla mít 2. světová válka na české území, vysvětlovat příčiny této války i její zákonité následky.

Okupace a válečná léta v České Metuji

30. září 1938 – po Mnichovském diktátu se čs. vojska stahovala přes naši obec z pohraničí do vnitrozemí, ve škole zůstal několik dní oddíl asi padesáti vojáků.

1. října – demarkační čára probíhala tehdy od továrny pod železniční stanicí směrem ke Skalce.

3. října – mizí české nápisy na nádraží, stanice je pojmenována Matha-Mohren.

11. října – vytyčena nová hranice od nádražní krajní výhybky dolů k řece Metuji.

13. října – hranice byla znovu změněna, byla zabrána celá Česká Metuje až do 79. km trati. V poledne vstoupili do vsi první němečtí okupanti, škola byla zabavena pro německé vojenské velitelství, z balkonu visel prapor s hákovým křížem a na zahradě byl postaven stožár s německou válečnou vlajkou.

15. října – po složitém jednání dostala německá posádka rozkaz naši výhradně českou obec opustit:

„...smáli jsme se, plakali, tiskli si ruce...na stožár ve školní zahradě...byla ihned vztyčena čs. státní vlajka...do České Metuje se zase vrátila naše pohraniční finanční stráž, která zřídila si v domku na rozcestí celnici...ve škole v přízemí měla kancelář i kasárna čs. státní policie, která hlídkovala mezi Dědovem a Vlásenkou...klid musel býti za každou cenu zachován... Česká Metuje je od Německé Metuje oddělena jen řekou Metují a obyvatelé si hledí navzájem do oken. Na jedné straně vlály prapory s hákovým křížem, na druhé bílo-modro-červené...“ (p. učitel Emil Klesl)

17. listopad 1938 – na základě jednání mezinárodní komise v Ratiboři byla Česká Metuje trvale připojena k německým Sudetám. Obec opustili čeští policisté a finanční stráž, vystěhovali se železničáři, pošta, část zaměstnanců firmy Knoll.

24. listopadu se opět do školy vrátili Němci, děti v poledne opustily školu. Svoji činnost záhy ukončilo obecní zastupitelstvo, veškeré obecní spisy byly předány starostovi německé Wlasenky. Na Policko nikdo nesměl přes demarkační čáru bez propustky.

Ve škole se zatím ještě učilo.

Druhá česká celnice při komunikaci do Žďáru

Německá celnice před firmou Knoll

Obsazení tehdejší budovy pošty

26. září 1940 byla škola s okamžitou platností uzavřena, dětem byla nařízena povinná školní docházka do německé školy ve Vlásence, docházka do Žďáru byla přísně zakázána. Školní inventář převzala vlásenská škola, po osvobození se ale věci nevrátily. Zničena byla i obecní knihovna.

Metujská mládež ztratila připojením k německým Sudetám přístup k českým kulturním podnikům a zábavám. Jako pověstného Dalibora naučila nouze hrát na housle, tak se v Metuji zrodila myšlenka sestavení **vlastní („Fulkovy“) kapely** – zakládajícími členy byli Stanislav Klimeš, Miroslav Fulka, Augustin Hilscher, František Ducháč, Jaroslav Vintr, později Antonín Palouš a Augustin Šolc. Pokusy zahrát si ve Žďáru navzdory zákazům a potížím s propustkami končily opakovaně tresty za neoprávněné přestoupení hranic, pokutami, krátkodobým vězněním, pohrůžkami koncentrákem.

Hasičský sbor existoval ještě téměř dva roky od začátku okupace, nakonec byly ale zbrojnice a veškeré vybavení předány Němcům do Vlásenky. Sbor ale nezaknula, členové dál platili příspěvky, po osvobození převzali vše, ovšem ve špatném stavu, zpátky.

1944 - Protože v Německu byly továrny bombardovány, stěhovali Němci válečný průmysl do Čech. Za továrnou firmy Knoll (po válce Texlen) bylo vysekáno mnoho ovocných stromů a vyrostly zde baráky a haly. Podnik nesl název **SS-Kraftfahrpark „Ost“ Böhmische Matha**, lidé jej nazývali „lágr“ nebo „park“. Vlaky sem dovážely rozbitá auta, opravená pak bývala posílána zpátky na frontu.

...po národní stránce v době okupace zasluhují občané českometujíští to nejlepší vysvědčení...tak vyhraněně a nekompromisní češství v všech jsem nepoznal za války v žádné české zbraně vsi, pokud jsem měl příležitost takové poznati. Zejména ženy byly v tomto směru hodně tvrdé a důsledné... a tak bychom mohli jít v Metuji od chalupy k chalupě, cítili bychom, že před námi stojí člověk statečný...za to, co tito lidé za šest a půl roku okupace okusili, jsou opuštěni, osamoceni, odděleni od svého národa...že se tak všichni bez výhrady osvědčili, za to si uznání opravdu zaslouží, neboť byli všichni opravdu z křemene...(p. učitel Emil Klesl)

Česká Metuje byla osvobozena ve čtvrtek 9. května 1945 vojsky 1. ukrajinského frontu maršála sovětské Rudé armády Ivana Štěpanoviče Koněva. Jeho oddíly se podílely na osvobození jižního Polska, dobytí Slezska, Saska a účastnily se závěrečného útoku na Berlín. Poté osvobodily severní, střední a východní Čechy a jako první dorazily v květnu 1945 do Prahy.

Úvodem.

Úvodem k Novému Životu v České Metuji nutno mluvit o našem osvobození, poněvadž nesvobodní bychom třeba již vůbec nežili. Nutno zaznamenat, kdo a jak nás osvobodil a kdy se tak stalo a jaké dojmy tyto chvíle v nás zanechaly. Případlo nám to jako z mrtvýchvstání a nemohli jsme uvěřit, ani dosti rychle pochopit, že je to skutečnost, že je to chvíle, o které jsme sice snili, ale raději jsme nikdy nedomýšleli...

Když ve čtvrtek 9. května 1945 v 15.45 hod. zahlédli jsme první sovětské kolony projíždět naší vesnicí, nemohli jsme v prvním

okamžiku nic jiného udělati, než zamávat jim na pozdrav, pak jsme šli před hospodu u Plných, kde se již shromáždili občané i ze sousedních vesnic, kteří se stali svědky naší nezměrné radosti. Rusové se nás ptali v první řadě po germáncích, pak nám nasypali bonbonů, ale dlouho se nezdrželi a jeli dál... A jelo jich mnoho a jezdili po celou noc... A druhý den opět... Až teprve několik z posledního sledu se u nás zdrželo několik dní a tak jsme je poznali lépe... Nakonec i ti odjeli a zbyly nám jen krásné vzpomínky, které si nenecháme znesvětit, vzpomínky, které jsou, budou a musí zůstat prvním stupněm našeho Nového Života!

Naši v kriminálech.

Z dnešních obyvatel České Metuje prožilo peklo nacistických kriminálů několik občanů pro různé výroky, neuposlechnutí rozkazů, sabotování práce, šíření nepravdivých zpráv a politickou podzemní činnost, přečtěte si, co nám sami stručně řekli:

Michl František, kolář, obdržel v listopadu 1940 rozkaz svou živnost ihned zavřít a jít za dělníka k Vilému Ippnerovi, koláři do Teplic. Rozkazu neuposlechl a byl dne 25. 11. 1940 zatčen. Z teplického kriminálu jej propustili 27. ledna 1941 a musel nastoupit okamžitě práci u jmenovaného Ippnera v Teplicích, kde byl zaměstnán až do konce války. Útraty věznění musel zaplatit.

Pejskar František, zedník, pohovořil si se svobodníkem Rudolfem Harlmanem ze Studnic (u Stárkova), že to už nestojí za to na vojnu se vrátit, že to už mají prohrané. Ten dobrák jej udal a dne 7. října 1943 jej stávkový četník Richter odvedl do Broumova, kde pobyl ve vězení šest měsíců. Z Broumova byl odvezen do Litoměřic a tam odsouzen na 16 měsíců a 14 dnů. Po 4 měsících jej odvezli do Bayrothu v Bavorsku, kde trest dosloužil a odtud jel domů.

Máka Jan, státní cestář, dříve ve Starém Plese u Josefova, byl 27. července 1944 českým lékařem, ač nemocen, uznán práce schopným. Poněvadž práci nemohl nastoupit a nenastoupil, byl 5. srpna 1944 zatčen, odvezen do Březan a odtud byl za tři dny převezen do Benešova do nemocnice. Začátkem listopadu po přehlídce v Praze byl propuštěn a do konce války byl doma nemocen.

Vinr Petr, truhlář, dříve v Suchodole, nastoupil práci 2. ledna 1942 u firmy Birke v Dědově. Jako poctivý Čech přesvědčoval Němce, že se do Moskvy nedostanou, že válku nevyhrajou a předpovídal pád třetí říše. Některému z nich se to nelíbilo, udal jej a dne 5. 3. 1942 byl teplickými četníky zatčen. V září 1942 byl převezen do Litoměřic a tam odsouzen na 27 měsíců do káznice. V říjnu téhož roku byl převezen do Golnova u Štětína, kde bylo již 1300 vězňů. V červnu 1943 byl odeslán jako odborník s více kamarády do Bochumu u Kolína nad Rýnem, kde měli opravovat nálety silně poškozené město. Odtud byl 3. června 1944 propuštěn.

Zelený Antonín, řezník a hostinský, dříve na Dobrošově u Náchoda pro pomlouvání německé branné moci a státu byl dne 10. 1. 1943 zatčen a odvezen do Hradce Králové. Pak následovala Pankrác, Vídeň, Štýrský Hradec, Maribor, opět Vídeň, Brno (Kouničky), Vratislava, Budyšin, Drážďany, opět Pankrác, Terezínská malá pevnost, Flossenbürg. Odtud nastoupil 300 km cestu smrti do Dachau. Ale tam nedošli. Poblíže města Kammu v Bavorsku dne 23. dubna v 10.15 hodin zaskočila je americká armáda a převzala je pod svou ochranu. Odtud vypravil se se svými kamarády dne 15. května na vlastní pěst, za použití všech možných dopravních prostředků na cestu do vlasti. Z Domažlic jeli autem do Plzně, z Plzně do Prahy a z Prahy vlakem. Domů dojel vyčerpan až k smrti dne 19. května 1945.

V počtu projitých koncentráků a věznic drží z našich trpitelů rozhodně prímát.

(Prameny, fotografie: Pamětní kniha obce Česká Metuje, Metujský zpravodaj z 9. června 1946, archiv obce Česká Metuje)

Informace o akcích, které zajišťují nebo se jich zúčastní členové místní organizace Českého svazu bojovníků za svobodu v České Metuji, SVH T-S 20 Pláň a Oblastní organizace Českého svazu bojovníků za svobodu T-S 20 Pláň:

Police nad Metují - 6. 5. 2015 v 17: 00 hod. - pietní akt

Broumov - 7. 5. v 15:30 hod. - položení kytice k pomníku u hřbitova

Náchod: 4. – 10. 5. 2015 Výstava Gross-Rosen (Masarykovo nám.), 5. 5. – 22. 5. Po – Pá 10 - 16 hod. výstava *Běloves volá* (budova celnice v Bělovsi), 7. 5. v 17. 30 hod. *Májování s ohňostrojem* (Masarykovo nám.)

9. 5. *Uctění památky padlých* v 10.00 hod. na Staroměstském hřbitově, v 11. 00 na náměstí a v 11.30 u celnice v Bělovsi.

Choustníkovo Hradiště: 23. 5. v 10:00 hod. - *uctění památky obětí pochodu smrti z koncentračního tábora Gross- Rosen.*

Spolek vojenské historie T-S 20 Pláň – další plánované akce:

v měsíci srpnu výstava v Polici nad Metují věnovaná oběma světovým válkám

konec září: každoroční bitevní ukázka ve Stárkově

letošní otevírací doba muzea na T-S 20 Pláň ve Chlívčích bude jako každý rok poslední víkend v měsíci dle časových možností provozovatele.

Kontakty: www.t-s20.unas.cz

